

Uputstvo za pisanje eseja iz poslovne etike i kriterijumi za njegovo vrednovanje

Kriterijumi po kojima se vrednuje esej su: **razumevanje teme (etičke problematike iznete u tekstu), relevantnost eseja u odnosu na temu, uverljivost argumenata, doslednost i originalnost.**

Pokazatelji razumevanja teme su da je učenik: 1) pokazao razumevanje etičkih problema, 2) pokazao razumevanje prirode etičke argumenatacije, 3) interpretirao etička načela (principe) na adekvatan način.

Pokazatelji relevantnosti eseja u odnosu na temu su da je učenik: 1) uspeo da ukaže na važnost problema, 2) prepoznao specifičan zahtev teme, 2) izneo sadržaj bitan za obradu problema.

Pokazatelji ubedljivosti argumenata su: 1) da nisu lako opovrgljivi, 2) da su uočeni mogući protivargumenti i da je dat odgovor na njih, 3) da nema neargumentovanih stavova niti neadekvatnih primera, 4) da nema logičkih grešaka u eseju.

Pokazatelji doslednosti su u tome da: 1) stavovi i argumenti nisu međusobno, a ni unutrašnje protivrečni, 2) da je izvođenje argumenata dosledno i sistematično.

Pokazatelji originalnosti su da je učenik: 1) pokazao relevantan lični stav prema temi, 2) pristupio temi na kreativan način.

Uputstvo za pisanje eseja

Vaš zadatak je da, polazeći od slučaja opisanog u tekstu, obradite jedan etički problem na smislen, argumentovan i dosledan način. S obzirom da vam taj problem nije neposredno dat, već treba da ga na osnovu priloženog teksta sami rekonstruišete, zadatak je od početka do kraja sasvim kreativan.

Odmah treba upozoriti da interpretacija koja promašuje informacije date u tekstu, ili je vrlo trivijalna, utiče na to sav dalji rad u eseju bude nekvalitetan. Zbog toga zadatak treba razvijati po koracima.

1. Pozicije prikazane u tekstu **treba videti kao odgovore ili rešenja** u odnosu na neki problem koji, pored poslovne i zakonske strane, ima i naglašen etički aspekt, te dovodi to etičke dileme. Dakle, prvi zadatak kad se prilazi temi jeste da rekonstruiše **etički momenat u problemu i rešenjima koji su navedeni u tekstu** (kriterijum br. 2).

2. Takođe, u tekstu su reprezentovani neki **ključni etički koncepti i principi** (npr. dobrobit, pravednost, solidarnost, poštenje, iskrenost, ravnopravnost i sl.), i esej treba da se na njih osvrne kako bi dobio na produbljenom razumevanju i kvalitetnoj analizi problema (kriterijum br. 1)

3. Čim prepoznate i jasno formulišete šta je problematika i koji su ključni koncepti u nju uključeni, možete početi sa **sopstvenom analizom** datog problema, nastojeći da na njega pružite **svoj odgovor** koji ćete jasno istaći (u skladu sa kriterijumima).

4. Taj odgovor treba da se postepeno razvije u formi **etički argumentovanog bilo prihvatanja bilo pobijanja** onoga što se u tekstu sugerise kao rešenje problema. Kvalitet eseja meri se produkcijom **pitanja i odgovora**, navođenja adekvatnih **primera**, davanja ubedljivih i logički valjanih **argumenata** za stavove koji se brane, analize mogućih kontraargumenata i sl. To znači sledeće:

- Onome ko čita vaš tekst treba uvek da je jasno da li iznosite argumente „za” ili „protiv”.
- Navedite razloge zašto se slažete s nekim stavom ili ga dovodite u pitanje. Razlozi koje navodite mogu biti različiti, od logičkih (npr. da li protivreči etičkom načelu koje navodno zastupa, ili postoji skriveni sukob načela u nekoj poziciji...), preko empirijskih (npr. da li je u skladu ili u sukobu sa zakonskim odredbama i propisima, prihvaćenom poslovnom politikom, tradicijom ...), do etičkih (npr. zbog čega je važno podržati ili odbaciti neku poslovnu politiku, tradiciju...). Možete, naravno, i da se pozovete na presedane, primere rešenja sličnih dilema. Vaša nepotkrepljena mišljenja ili verovanja („ne sviđa mi se“, „kao hrišćanin smatram da...” i sl.) nisu validni razlozi (argumenti).

- Vodite računa o redosledu razloga: šta iz čega sledi, šta je važnije, a šta manje važno.
 - Budite dosledni u argumentaciji, nemojte sami sebi da protivrečite.
 - Predvidite moguće primedbe na svoje argumente i pokušajte da ih sami otklonite, odnosno da se od njih u radu odbranite.
5. I na kraju, prilikom **pisanja** treba obratiti pažnju na sledeće:
- Esej treba dobro strukturisati: u uvodu precizno odredite problem i aspekt iz kog mu prilazite (naglasite to), pa tek onda da pristupite analizi etičkih pozicija u dilemi i argumentovanoj razradi svog viđenja rešenja. Pre nego što pristupite pisanju, preporučujemo da rad organizujete po tezama. Potrudite se da prelazi između njih ne budu skokoviti, da svaku domislite i zaokružite kako biste čitaocu omogućili kontinuirani misaoni tok. U zaključku sumirajte argumente koje ste izneli u prilog svog rešenja.
 - Pazite na jezik i pravopis. Nemojte da koristite žargon, niti reči čije značenje vam nije jasno, koliko god vam lepo zvučale.